

¹⁴⁾ O. Voetter: i. m. 12. táb.

¹⁵⁾ Herodianus 6, 7. K. Hönn: i. m. 76. sk.

¹⁶⁾ L. Schmidt: Geschichte der deutschen Stämme. 1, 1910, 55.

¹⁷⁾ A dunai limes meggyöngülésére W. Thiele: De Severo Alexandro imperatore. Berol. 1909, 95. sk. Adataival nem értünk egyet.

¹⁸⁾ K. Hönn: i. m. 75. skk.

Adatok Inota község történetéhez.

„**I**NOTA KÖZSÉG MONOGRAFIÁJA“ című munkámban, ¹⁾ a község r. kat. egyházának 18. századbeli történetét, adatok hiányában csak egész röviden érinthettem.

Munkám megjelenése óta, nagyon természetes, lankadatlan szorgalommal gyűjtöttem tovább a bakonyaljai kisközség csön-des multjára vonatkozó adatokat s mindenki előtt érthető lesz, hogy ezek közül elsősorban a falu tisztázatlanul hagyott 18. századbéli r. kat. hitéletére vonatkozó, csak gyéren található föl-jegyzések izgattak legjobban. Ez irányban végzett kutató munkám végre a Veszprémi Püspöki Levéltár gazdag tárában eredményhez vezetett, úgy hogy az ottani följegyzések alapján most már elég plasztikusan domborodik elénk, idestova két évszázad messi tá-volából az 1699-ben, gr. Zichy Imre²⁾ által telepített kis község 18. századbéli r. kat. hitélete, melynek rövid ismertetését két szempontból tartom szükségesnek.

Az első szempont, mely munkám megírását mindenek előtt aktuálissá teszi az, hogy — mint a következőkben látni fogjuk — az inotai r. kat. templomot épen kétszáz éve, vagyis 1735-ben szentelte föl Acsády Ádám (1725—1744.) veszprémi püspök, mely körülmény már egymagában véve is elegendő ahhoz, hogy az egyház multjának ránkmaradt történetét fölujítsuk. Mert kell, hogy pusztán a bicentennárium alkalmából is megemlékezzünk a falu ódon templomáról, mely ily módon nemcsak a székesfehérvári, hanem a régi veszprémi püspökségnek is egyik legrégebben föl-szentelt temploma.

A másik szempont szintén a mondott bicentennáriummal kapcsolatos és pedig az, hogy amikor a község kulturhistorikuma újabb érdekes adattal bővül, annak publikálása oly alkalomból történik, mely legalkalmasabb a dicső magyar mult fölelevenítésére és ápolására, hisz ime a kétszáz év előtt fölszentelt kis fa-lusi templom is egyik büszkén csillogó bizonyítéka a pusztító törökvész után azonnal megjelent ősi, magyar kulturának.

Ami már most munkám tulajdonképpeni tárgyát illeti, úgy arra vonatkozólag a következőket közölhetem:

Inota 18. századbéli r. kat. hitéletére vonatkozó legelső följegyzésünk 1734. évből való, bár annak kezdete minden valószínűség szerint az evangélikus telepésekkel megjelent gyér számú r. kat. hivek letelepedésével kapcsolatos.

1734 kora tavaszán tart ugyanis a királyi rendeletek értelmében egyházkerületi kivizsgálást a veszprémi püspökség későbbi büszkesége és nagy reformátora, Padányi Biró Márton, akkor még püspöki helynök, Szabó Xavér Ferenc nagyvázsonyi plébános, — vice archidiakonussal a veszprémi egyházkerületben, mely alkalomból, mint tudjuk sorba járták a falukat s (Vár—)Palota után a kis Inotára is elvetődtek. Az utjukban látottakat 25 oldalas jegyzőkönyvbe foglalták s e jegyzőkönyv 14. oldalán rövid kis följegyzést találunk az akkor még veszprémi egyházmegyébe tartozó Inotáról. Eszerint Inota, a szomszédos (Vár-)Palota filiáléja. Temploma még nincs, spirituális ügyeit a palotai plébános látja el tisztán kegyes jó szándékból (ex charitate.), miután onnét semmiféle jövedelme nincs. A kegyuri jogot egyébként a várpalotai dominium két földesura gr. Zichy Imre és János³⁾ gyakorolják akárcsak a szomszédos (Vár-)Palotán.⁴⁾

Miután 1734 tavaszán nincsen még temploma a falunak, így az inotai r. kat. kis templomnak minden bizonytal 1734 őszén, illetve 1735 tavaszán kellett épülnie, mert a Giczey István palotai plébános által 1758-ban megejtett kerületi visitációs jegyzőkönyv nagy részletességgel számol be Inota templomáról, melyet, mivel a gr. Zichyek nem törődtek vele, Arhold Mátyás juhász épített 1735-ben s az akkori püspök szentelt föl ugyanaz évben.⁵⁾ A templomépitő Arhold Mátyás személyéről nem tudunk többet, nagyon természetes azonban, hogy Arhold nem volt egész közönséges juhász-pásztor, hanem a gr. Zichyek szerződéses embere, aminővel a 18. század folyamán többel is találkozunk Inotán és a szomszédos (Vár-)Palotán. Hogy viszont Arhold a török-világban elpusztult régi gótikus kápolnát építette újra, azt az 1747 évi egyházlátogatási jegyzőkönyvből tudjuk, mely az inotai kőből való templomot már ekkor „ósdinak“ mondja. E jegyzőkönyv egyébként már bővebben ír az inotai r. kat. egyházzól, melyről ily módon a következőket tudjuk:

Kőből való ódon temploma zszindellyel volt fődve s bejárata fölött kis torony állt, melyben egy harang volt. A templom két kis oltára közül az egyik Nepomuki Szt. János, a másik a Bold. Szűz. tiszteletére volt szentelve. Az egyszerű oltárokon semmi más nem volt, mint Nepomuki Szent János, illetve a Bold. Szűz festett képe. Megemlíti még a jegyzőkönyv, hogy Inota a palotai plébános filiáléja s azt a palotai plébános és tanító adminisztrálják.⁶⁾ Ezután felsorolja a kat. családokat, kik között a Berta, Bódai, Csaráczi, Eck, Hegedüs, Horvát, Kapocs, Kecskés, Kerekes, Kohus,

Lukáts, Luták, Paur és Perdmár neveket olvassuk. A katolikusok lélekszáma a jegyzőkönyv szerint egyébként 85 volt és pedig 34 házából és 51 gyermekből állt.⁷⁾

Nagy részletességgel olvasunk ezután — mint mondtam Inotáról, Giczey István 1758 évi egyházlátogatási jegyzőkönyvében, mely bevezetőben leírja a templom építését és fölszentelését, valamint azt, hogy a kegyurak, gróf Zichy János és István megtagadták a templom főtartási és beruházási költségeit. A templom egyébként ekkor már aránylag jól föl van szerelve, mert a miseingeken kívül két kazulát — az egyik feketeszínű volt — két palástot, két korpuláriát és hat purifikatoriumot találunk a leltárban. Ezenkívül egy sárgarézből való, aranyozott kelyhet, ugyanolyan patenát és szentségtartót találunk a templom fölszerelésében s kis fatornyában egy kb. 70 libra súlyú kis harang hívta ájtatosságra a hiveket. A templom melletti temetőt ugyancsak 1735-ben, a templommal egyidőben szentelte föl Acsády veszprémi püspök. A harangozást egy szegény ember végezte, ki reggel és este, valamint temetéseken megkondította a harangot. Fizetése ezért nem volt, csak temetések alkalmából kapott 5 dénárt. A jegyzőkönyv megjegyzi továbbá, hogy a hivek vasár- és ünnepnapokon szorgalmasan vesznek részt a szentmiséken, gyónnak és áldoznak, általában jóindulatúak és istenfélők. Nyilvános bűnözők és megbotránkozatók és istenkáromlók nincsenek köztük s anyanyelvük kivétel nélkül magyar. Az egyházi teendőket a palotai plébános látja el, akinek azonban Inotáról semmi jövedelme sincs.⁸⁾

A kis templom egyébként ezidőben rendkívül mostoha viszonyok közé került, miután a földesurak gróf Zichy János és István, mint mondtam már, nem vállalták a templom kegyuraságát s fönntartási költségeit azon a címen, hogy a templomot nem ők építették s így semmi közük hozzá. Így ahelyett, hogy a templom javait gazdagították volna, mit sem törődve annak sorsával csaknem mindenéből kifosztották⁹⁾ s fölszerelését palotai vártemplomukba hozatták részben azért is, hogy ezzel is emeljék ez utóbbi fényét és ragyogását. E szomorú eseményekről egy 1788. évben fölvelt bizonyoságlevél maradt ránk, melyben a következőket olvassuk:

„Alább meg Nevezett Inotai Kath. Hitben lévő Személyek bizonyítjuk azt, hogy a mi némü Templomhoz, oltárhoz és egyéb S. Misse szolgátatáshoz megkivántató Eszközök Palotára az akkori T. Palotai Plébános Giczei Ur által az inotai Templomból bevittettek, azt jól tudjuk és ugyan. 1. Mise mondó Ruha, két öltözet, minden hozzátartozó apparátussal. 2. Egy kehel. 3 egy Monstrantia 4. Egy misemondó könyv. 5. Hat gyértyatartó fábul vörös festékes. 6. Három Tábla Glória. 7. Az oltár képe Fábul való Feszü-

let egy. 8. Egy Mária képe fábul. 9. Két zászló. 10. Egy fejér Láda. 11. Egy portatíle. 12. Két minister ruha minden készülettel. 13. Egy abrosz az oltárra. Mellyet nevünk alá írásával és kezünk kereszt vonásával megerősítettünk. Sig. Inota. 30. Juny. 1788. Dékán Kerekes Pál. Barta Jánosné és Horváth Györgyné.¹⁰⁾

Inotát egyébként, mint a község monografiájában mondtam már, 1788-ban, a székesfehérvári püspökség rendezésével kapcsolatban elszakítják Palotától és a csóri lokális káplánsághoz csatolják. Ez hosszas tárgyalások után végérvényesen 1788. ápr. 9-én ment végbe, Szabó József vicearchidiaconus jelenlétében, amiről Nagy Ignác 1777—1789. székesfehérvári püspök szívélyes levélben értesítette Bajzáth József (1777—1802) veszprémi püspököt s kérte levelében, hogy utasítsa a palotai plébánost is a végleges beosztásról.¹¹⁾

Az átadási tárgyalásokból megtudjuk továbbá a palotai plébános Inotán kapott a kat. és ev. hivatól összesen $\frac{1}{2}$ posonyi mérő gabonát és pedig olyat, amelyet adhattak (Parochus Palontensis percipit $\frac{1}{2}$ metrata Poson. frumenti ejus Speciei, cujus dare possunt.), valamint egy szekér tüzelőfát. A stóla teljesen az volt, ami Palotán, vagyis keresztelésért 17 dénárt, esketésért 2 frtot és temetésért 15 dénárt fizettek.¹²⁾

Mindenesetre érdekes lesz megjegyezni, hogy Inota Csórhoz való csatolásával még mindig nem szakadt el végérvényesen Palotától, mert a helytartótanács úgy intézkedett, hogy a csóri helyi káplán Inotáról csak stóláris jövedelmet élvez, míg a lecticalis javadalom és pedig évi 15 frt. továbbra is a palotai plébánosé.¹³⁾

Az inotai r. kat. egyház 18. századbéli története ezzel lezáródik s csak azt kívánom megjegyezni, hogy Csór község 1818. évi Can. Vis.-a megemlíti, hogy amikor Inotát a székesfehérvári püspökséghez csatolták, a templom nagyon rossz állapotban volt s azt Nagy Ignác püspök állította helyre s bővítette ki egy farkaztall.¹⁴⁾

Mint látjuk Inota 1788. évig Patota filiáléja s mint ilyen a veszprémi egyházmegyéhez tartozik. 1788-ban a székesfehérvári püspökség körzetének rendezésével kapcsolatban a csóri lokális káplánsághoz csatolják, hová ma is tartozik. Lelkipásztorai eszerint 1788-ig a vápalotai plébánosok, míg 1788-tól a csóri lokális káplánok, illetve plébánosok voltak.

1) I. Faller Jenő: Inota község monografiája. Székesfehérvári Szemle III. é. 3—4. sz. Különnyomatban is megjelent a Vörösmarty nyomdában, Székesfehérvár 1935.

2) I. bővebben u. o.

3) Gróf Zichy Imrére és Jánosra vonatkozólag v. ö. Faller Jenő: Adatok Várpalota történetéhez és Marosi Arnold: Adatok a Szent Anna kápolnából. Székesfehérvári Szemle 1935. I–II. című munkákat.

4) Veszprémi Püspöki Levéltár: Conscriptioes Proventum Parochialium Fasc. I. Investigatio Status Parochiae A.-Diaconatus Cathedralis Virtute Benignissimi Mandati Caesareo-Regii pro praeparatoriis affuturæ, Menseque Septembris celebrandæ Sinodi Provincialis, majoremque A.-Diaconatus Cathedralis notitiam p. Martinum Biro A.-Diac. Cathed. et Canonic. Wesprim et Franc. Xavér Szabó Vince-Archidiaconum et Parochum Nagy Vásoniensem. 1734. július 5.

5) Veszprémi Püspöki levéltár: Acta et Fragmenta: Generalis Visitatio Districtus Palotensis 1758. per Stephanum Giczey Parochum et V. A. D. Palotense. p. 75. Arhold nevét a csóri plébánia 1818 évi egyházlátogatási jegyzőkönyve Alhardtak írja. „Inota község monografiája” című munkámban adatok hiányában hibásan Alhandnak írtam. Az említett 1818. évi Can. Vis. a templom építői közt Vida Dánielt és Fejérváry Ádámot is megemlíti, mint azt idézett munkámban is közöltem.

6) I. Veszprémi Püspöki Levéltár: Visitatio Canonica Distr. Wesprim 1747. a Padányi Biró Márton féle hires egyházlátogatási jegyzőkönyv. Padányi Biró 1747. II. 25-én fordult meg Inotán.

7) I. u. o. A jegyzőkönyv beszámol az inotai reformátusokról is, kiknek papjuk Enyengi Márton, tanítójuk pedig Rédey György volt.

8) I. Veszprémi Püspöki Levéltár: Acta et Fragmenta: Generális Visitatio Districtus Palotensis 1758. per Stephanum Giczey Parochum et V. A. D. Palotense p. 78. V. ö. még u. o. Conscriptio Parochiarum Districtus Palotensis 1757. (?) Itt azt olvassuk, hogy a templom igen rossz állapotban van, mivel a gr. Zichyek megtagadták annak fönntartását azon a címen, hogy azt egy páztor építette s így az tartozik gondoskodni róla.

9) I. Veszprémi Püspöki Levéltár: Acta Paroch. 1770. Fasc. III.

10) I. Veszprémi Püspöki Levéltár: Acta Paroch. 1781–1790. Fasc. VIII.

11) I. Veszprémi Püspöki Levéltár: Acta Paroch. 1791–1800. Fasc. XII.

12) I. u. o

13) I. Veszprémi Püspöki Levéltár Acta. Paroch. 1791–1800. Fasc. XII.

A lecticalis javadalomért járó évi 15 frt. fizetését egyébként a csóri helyi káplán vállalta szerződésileg, de azt már első évben sem fizette. Amikor aztán 1701. máj. 10-én Adorján Mihály akkori palotai plébános följelentette az esetet püspökének, a székesfehérvári püspökség azonnal intézkedik, hogy Adorján megkapja restanciáját s a fizetés elmaradását azzal indokolja, hogy az átcsatolás óta az evangélikusok megtagadtak mindennemű egyházi adózást. s oly nagy a szegénység Inotán, hogy semmit sem lehet behajtani. I u o Szegedi Pál 1791 V. 22-én kelt levelét a veszprémi püspöki helynökhöz.

14) I. Vis Can. Parochiae Csór. Ao. 1818. Csányi László csóri plébános ír szivességéből.

Faller Jenő. (Várpalota).